

For jysk og for dansk historie. Jysk Selskab for Historie, Sprog og Litteratur 1866-1966. Skrifter udgivet af Jysk Selskab for Historie, Sprog og Litteratur nr. 14. Redaktion VAGN DYBDAHL. Århus, Universitetsforlaget, 1966. 147 s. Ill. 18 (14) kr.

Den 16. februar 1966 fejrede Jysk Selskab for Historie, Sprog og Litteratur 100-årsdagen for stiftelsen af Det jyske historiske-topografiske Selskab som det hed indtil sammenslutningen i 1932 med den tolv år forinden oprettede Jysk Forening for Historie og Sprog. Det skete bl. a. ved udsendelsen af jubilæumsskriftet *For jysk og for dansk historie*. Foruden at give et rids af selskabets til tider bevægede historie tillige med en overmåde grundig statistisk belysning af medlemstallets svingninger i tidens løb indeholder festskriftet skildringer af Jyske Samlingers redaktører 1866-1937: D. H. Wulff, der tillige var den egentlige initiativtager til selskabets stiftelse, Villads Christensen, H. S. A. Nygård, Hans Knudsen og Svend Aakjær. Af disse forekommer især Knud Pranges biografiske skitse af Hans Knudsen fængslende, til en del måske fordi forf. som kilde har kunnet øse af Hans Knudsens mange uforbeholdne breve til Nygård (dennes privatarkiv, Rigsarkivet). Hvor forskellige redaktørerne iøvrigt har været synes det at gælde for dem alle, at de har røgtet deres vistnok undertiden noget sure hverv med beundringsværdig grundighed og saglighed, sikkert et udtryk for en ikke ringe portion idealisme.

Festskriftets titel illustrerer den udvikling, der er foregået inden for Samlingerne i retning af en stærkere rigshistorisk orientering, nu sidst i jubilæumsåret manifesteret ved en ændring af tidsskriftets navn til: *Historie*.

GRETHE ILSØE

ANDREAS HOLMSEN: *Gard Bygd Rike*. Festskrift i anledning Andreas Holmsens 60 års dag 5. juni 1966. Oslo, Universitetsforlaget, 1966. 247 s. 27,50 no. kr.

Festskriftet består af udvalgte artikler og uddrag af større værker fra professor Holmsens meget omfattende historiske forfattervirksomhed og afsluttes med en bibliografi over denne. Andreas Holmsen har ydet banebrydende bidrag til norsk agrarhistorie; og i sin fremstilling af Norges almene historie har han stærkt betonet de økonomisk-sociale forholds grundlæggende betydning for samfundsudviklingen. I *Gard Bygd Rike* indgår en række af Holmsens undersøgelser over det norske agrarsamfund i middelalder og nyere tid. Forfatteren illustrerer det omspændende og indviklede system af faste værdirelationer, som er en forudsætning for den rette udnyttelse af kildernes oplysninger om økonomiske transaktioner i tidligere tider. Under anvendelse af kvantitative metoder lader han de utallige enkeltfænomener i kildematerialet udkrystallisere sig og føje sig sammen til et mønster for det norske agrarsamfund i middelalderen og nyere tid. Blandt andet ad denne vej lykkes det forfatteren at give et nuanceret billede af strukturændringerne i jordejendomsforholdene i Norge gennem flere hundrede år.

Gårdens funktion i det norske samfund har forfatterens særlige interesse, og han følger dens udvikling lige fra forhistorisk tid og frem til vort århundrede.

Han illustrerer hvorledes gårnavne kan tjene som kilder angående befolkningstilvækst og bevægelser i bosætning. I afhandlingen *Det gamle gårds- og grannesamfundet i Norge* giver Holmsen en interessant tolkning af, hvorledes gården og »grannelaget« har haft funktioner som vi kender fra et moderne samfunds institutioner. Han understreger her gårdens rolle som samfundsenshed i ældre tid, idet gården ikke blot var et familiesamfund, men oftest også et »arbejdssamfund« og et »hussamfund«; og hver gård havde sine skikke, love og vedtægter, skrevne eller uskrevne – kort sagt sin samfundsorganisation.

Den lokale historie ligger Andreas Holmsen stærkt på sinde, og han fremhæver ved flere lejligheder, hvor vigtigt det er at tage vare på de minder, som stadig findes i de norske bygdelag, og at nedtegne viden, som gamle mennesker er i besiddelse af. Netop for Norges vedkommende kan oplysninger om skik og brug blot nogle få generationer tilbage i ganske høj grad benyttes retrospektivt i forskningen, fordi udviklingen i dette land – i modsætning til mange lande i Vest- og Mellemeuropa – præges af en udtalt kontinuitet. I sin afhandling *Problemer i norsk jordeiendoms historie* sammenligner Holmsen Norge med det øvrige Europa og peger på flere agrarhistoriske områder, hvor en komparativ forskning kunne blive af stor værdi. Således vil det norske kildemateriale kunne bidrage til at klargøre visse almene foreteelser i europæiske befolknings- og jordbrugsforhold i senmiddelalderen. Netop ved en sammenligning af Norge med Europa i øvrigt træder gårdens store betydning for norsk historie frem, både hvad angår landets økonomiske og sociale udvikling. Som resultat af sine vidt-forgrenede specialstudier drager Andreas Holmsen så de store linier i Norges historie, idet han betoner gårdsamfundets betydelige indflydelse også på den politiske udvikling. Gården var den fundamentale samfundsenshed i Norge, først og fremmest for bygden, men set i en større sammenhæng også for riget.

ÓLAFIA EINARSDÓTTIR

OLDTID OG MIDDELALDER

ANDRÉ LEROI-GOURHAN, GÉRARD BAILLOUD, JEAN CHAVAILLON, ANNETTE LAMING-EMPERAIRE: *La Préhistoire*. »Nouvelle Clio«, *L'Histoire et ses problèmes*, No. 1. Paris, Presses Universitaires de France, 1966. 366 s. Ill. 22 F.

Med det foreliggende arbejde har de fire forfattere tilstræbt at skrive en kortfattet verdens-forhistorie, et mål som kan forekomme dristigt i betragtning af den arkæologiske forsknings nuværende stade, men som samtidig rummer tillokkende muligheder for en belysning af problemerne omkring de målsætninger, forskningen i dag arbejder efter. Bogen er opdelt i tre afsnit, et første omfattende dokumentationen af det behandlede materiale, et andet omfattende synthesedannelserne og et tredje, som redegør for aktuelle forskningsproblemer.

Bogens første kapitler tilstræber en oversigt over de kronologiske systemer inden for centrale forskningsområder i hver af de fem verdensdele, hovedsagelig baseret på stratigrafiske iagttagelser i byhøje og hulebeboelser. Oversigt-